

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 26 (1991)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 26 (1991)

Το Φθινόπωρο στην Ήπειρο και αλλού

Ανδρέας Καρζής

Copyright © 2022, Ανδρέας Καρζής

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καρζής Α. (1991). Το Φθινόπωρο στην Ήπειρο και αλλού. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (26), 79–82. ανακτήθηκε από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/prevchr/article/view/31343>

ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΡΖΗ

**ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ
ΣΥΜΜΙΚΤΑ**

ΓΙΑΝΝΙΝΑ 1991

Το φθινόπωρο στην Ήπειρο κι αλλού

του Ανδρέα Καρζή

Το καλοκαίρι έφυγε και μαζί του έφυγε μια ακόμη χρονιά, έτσι λένε πολλοί στην πατρίδα μας αφού τους κατοπινούς μήνες του θεωρούνε σχεδόν νεκρούς με εξαίρεση το Δεκέμβρη με τα Χριστούγεννα.

Το φθινόπωρο κάνει και πάλι την εμφάνισή του, που γίνεται όλο και πιο αισθητή καθώς ο Σεπτέμβρης μας αποκαιρετά παρακωρώντας τη θέση του στον Οκτώβρη.

Οι μέρες του Οκτώβρη έχουν έντεκα ώρες και οι νύχτες δεκατρείς και τούτο γιατί ο ήλιος βρίσκεται στο Σκορπιό και γιατί τούτος είναι ο δεύτερος μήνας του φθινοπώρου.

Τούτος ο μήνας είναι ο μήνας της ερημιάς και της μελαγχολίας. Η φύση και τα πρόσωπα των ανθρώπων μοιάζουν με γυμνά κάδρα.

Κιτρινισμένα φύλλα σιγοτρέμουν πάνω στα κλαδιά των δέντρων καθώς τα φυσομανά ο αγέρας και σκορπάνε γύρω την ανατριχίλα. Η λεύκα λυγερόκορμη στέκεται με τα γυμνά κλαδιά της και προσεύχεται ψηλά προς τον ουρανό, η παλιά καλαμιά μαυρισμένη και σαπισμένη μουρμουρίζει το θρήνο της, το πεύκο και η ελιά χύνουνε τα δάκρυά τους, κλαίνε για τη μελαγχολία των παθιασμένων ανθρώπων.

Ο Οκτώβριος που λέγεται από το λαό μας Αν-Δημήτρης ή Απδημητριάτης, από τον Άγιο Δημήτριο που γιορτάζει το μήνα αυτό, στις 26, και είναι πολιούχος της Θεσσαλονίκης. Είναι το μικρό καλοκαιράκι τ' Αν-Δημήτρη με τις λιακάδες και τις λαμπρές μέρες του.

Τούτες τις μέρες μας δίνει τον καιρό να βολέψουμε τις γλάστρες και να περιποιηθούμε τον κήπο. Σκάβουμε τα δεντράκια και τα κοπρίζουμε, με το τσαπί σκαλίζουμε τον κήπο των λουλουδιών, φπάχνουμε τα παρτέρια και φυτεύουμε τα καινούργια λουλούδια, σε μια άλλη άκρη οργιάζουν οι ντάλιες και πιο πέρα τα χρυ-

σάνθεμα, τ' αγιοδημητριάτικα και τ' αστράκια, βρίσκονται πάνω στις καρμωσύνες τους.

Τα χωράφια απλώνονται βελουδένια στον κάμφο, ανεβαίνουν ως το δάσος σιμά στα πεύκα, τις βελανιδιές και τις κουμαριές. Από κει ακούγεται η φωνή και η ηχώ του δάσους, το τσεκούρι που κόβει τα κλαδιά για να μπουνε στο τζάκι το χειμώνα.

Ο Οκτώβρης είναι ο πιο προεπόμενος μήνας για την καλλιέργεια και το σπάρσιμο των χωραφιών. Οι ζευγάδες κουβαλάνε τις κοπριές στ' αναπαμένα χωράφια και απαντέχουνε τα μυρωδάτα πρωτοβρόχια για να αρχίσουνε να οργώνουνε και να σπέρνουνε διάφορους καρπούς. Οι αμπελουργοί αποτελειώνουνε το τρύγημα και γεμίζουν τα βαρέλια μούστο. Πολλά κρασιά έχουνε γίνει, ο γλυκός μούστος έβρασε, έγινε κρασί.

Μόλις περάει και τ' Αν-Δημήτρη, ο Οκτώβριος πλησιάζει στο τέλος του και μετά πέντε μέρες έτοιμος να τον υποδεχτεί ο τρίτος και τελευταίος φθινοπωριάτικος μήνας, ο Νοέμβρης.

Ο Νοέμβρης κάνει την εμφάνισή του δριμύτερος. Έχει όμως περισσότερα ονόματα από τον προηγούμενο. Τον λένε Σποριά, Αγιαντριά, Ταξιάρχη, Μεσοσπορίτη, Τρυγομήνα, Κρασομήνα και άλλα τόσα περίπου ονόματα.

Σποριάρη τον λένε γιατί στην αρχή του μήνα, στις 3 Νοέμβρη, γιορτάζεται ο Αν-Γιώργης ο Σποριάς και αρχίζει το σπάρσιμο στα χωράφια.

Αν-Ταξιάρχη τον λένε γιατί στις 8 Νοέμβρη γιορτάζονται οι Ταξιάρχες. Είναι οι αρχάγγελοι και στρατηγοί Μιχαήλ και Γαβριήλ που παίρνουν τις ψυχές. Γιορτάζει ο Μύγκας στην Πρέβεζα.

Στις 11 Νοέμβρη τ' Αν Μηνά. Μεγάλη γιορτή για τους τσομπάνηδες. Από την παρετυμολογία του ονόματός του Μηνάς - μηνώ, φανερώνει τα κλεμμένα και τα χαμένα. Γι' αυτό και οι τσομπάνηδες τον καλούνε για να βρεί τα χαμένα γιδοπρόβατά τους. Την μέρα αυτή οι γυναίκες των τσομπάνηδων δεν ανοίγουν ψαλίδια. Τα δένουν μάλιστα με κλωστή για να είναι και το στόμα του λύκου κλειστό.

Στις 14 Νοέμβρη τ' Αν-Φίλιπα. Τη λένε και Μικρή Αποκριά, γιατί αρχίζει η Μικρή Σαρακοστή, η νηστεία για τα Χριστούγεννα. Τούτη τη μέρα οι γεωργοί τη λένε δική τους, γιατί σύμφωνα με τη λαϊκή λατρεία ο Αν-Φίλιππος ήταν γεωργός και απόκρευε στο χωράφι του, γι' αυτό και στη γιορτή του οι γυναίκες των γεωργών πάνε το φαγητό τους στα χωράφια.

Στις 21 Νοέμβρη τα Εισόδια της Θεοτόκου. Αυτή τη μέρα παίρνουν και δίνουν τα πολυσπόρια (στάρι, καλαμπόκι, κουκιά, φασόλια κ.ά.).

Τη λένε και Μεσοσπορίτισσα και τη μέρα αυτή κάνουν μετεωρολογικές παρατηρήσεις. «Αυτή τη μέρα, λένε, βασιλεύει η πούλια και όπως θα κάνει αυτή τη μέρα θα κάνει και τις σαράντα κατοπινές».

Τέλος φθάνουμε στις 30 Νοέμβρη. Τ' Αντριός, τ' Αγι-Αντρέα, τ' Αντριά. Τη λένε έτσι τη μέρα τούτη γιατί από τούτη τη μέρα αρχίζει ν' αντριάει το κρύο, αντριάεται η νύχτα και ο άγιος αντριάει τα σπαρτά.

Τη μέρα αυτή γιορτάζεται ο Άγιος Ανδρέας, πολιούχος της Πάτρας, με μεγαλοπρεπή λιτάνευση της εικόνας του.

Χινοπωριάτικες παροιμίες

Του Σταυρού κι αρμένιζε
του Σταυρού και δέσε.

Παλιότερα κι όταν υπήρχαν ακόμα τα ισοφόρα, έλεγαν την παροιμία αυτή που σταματούσαν τα ταξίδια τη μέρα του Σταυρού κι άρχιζαν μετά τα Φώτα.

Ο Αντριάς αντριάει
κι η θάλασσα αγριάει.

Έχει φροντίδα η σπορά κι ένα γλέντι του ζευγά.
Η σπορά έχει φροντίδα κι είναι του ζευγά ελπίδα.

Το Σεπτέμβρη του Σταυρού
μπήκι του χινόπουρου.

Τ' Αν-Μηνά μίν'σα
κι τ' Αν-Φιλίππου αυτού ειμί

Των Εισοδίων της Παναγιώς έλεγαν οι ζευγάτες:
μισό έφαγα, μισό έσπειρα
μισό έχω να περάσω.